

Kom og Opdrag Os!

Essay om opdragelseskulturen i dansk design
Kristian Hede, Juli 2017

Vi lever i en tid der ikke bare sætter spørgsmålstegn ved fakta, men nærmere pointerer at vores egen oplevelse er den vægtigste. På det høje politiske og samfundsmæssige plan bruger man udtryk som det “postfaktuelle samfund” til at beskrive hvordan vores tillid til de konventionelle instanser smuldrer. Nogle er begyndt at benægte virkningen af vaccination, afvise fotoevidens og endda insistere på, at jorden er flad.

Der var en tid, hvor vi var nødt til at stole på fagfolk. En tid der ikke lod os slippe afsted med at afvise fakta med følelser. Selv indenfor design og arkitektur er det meget tydeligt.

De visuelle fag har altid været under beskyldning. Alle med øjne i hovedet føler sig egnede til at give deres besyv. Uanset om der er tale om et abstrakt maleri eller moderne arkitektur, kan disse meninger ofte koges ned til “det er grimt”.

I dag har de sociale medier tilmed givet os mulighed for at tage stilling til alt, uanset hvor meget eller lidt vi måtte kende til emnet. Der er sågar andre der kan læse og “like” vores mening, hvis de er enige. De sociale medier har altså gjort os mere kritiske, hvilket ofte er sundt, men også forledt os til at tro, at vi er eksperter på områder vi intet aner om.

Før i tiden har visuelle analfabeter ikke haft den store indflydelse på formgiverens arbejde. Han vidste jo hvad han gjorde, og ikke mindst hvorfor han gjorde det. Arkitekter såvel som designere har altid været klar over det ansvar der følger med at skabe ting der anvendes af mennesker. De former ikke blot møbler og bygninger - De former også mennesker, deres bevægelser og opførsel.

Et folkekært eksempel: Med inspiration fra sin læremester, Kaare Klint, var Hans J Wegner med til at akademisere møblerne og dermed danskernes hjem. Der er noget opdragende, standhaftigt og dannet over hans møbler. Da Wegner begynder sin karriere som dedikeret møbelarkitekt, er det stadig normalt at nygifte par bestiller deres spisestuer, opholdsstuer og soveværelser i sæt. Fuldt møbleret, altsammen fra den samme snedkermester, der ofte også tjente som designeren. Med møbelarkitektens indtog på dette marked, formåede man at kombinere snedkerens høje kvalitet med tidens nye, funktionelle tankegang. Ved hjælp af systematisk, grundig opmåling og enkelt formsprog, kunne de unge nu købe møbler der ikke bare var moderne, men også mere praktiske end de møbler deres forældre ejede.

Opmåling var også grundlaget for Wegners arbejde. Han specialiserede sig i ét område. At optimere selve det at sidde.

Til trods for Wegners fordybelse, de over 500 forskellige designs og en møbelindustri der udviklede sig med rekordfart, gik han aldrig væk fra træ som sit foretrukne materiale. Hvorfor ikke? Han var klar over at uovertruffen komfort ikke er det vi har mest behov for, når vi sidder ved spise- eller mødebordet. Når man tænker over det, hvor mange gange har man så ikke siddet i en Y-stol i godt selskab og ført en god, dyb samtale om livet? Wegners stole holder, både henført og bogstaveligt, på formerne. Han levede op til sit opdragende ansvar.

Kom og Opdrag Os!

Alt imens Wegner sværgede til træet, flyttede store dele af den danske møbelbranche fokus til metal og plast, der var hurtigere og billigere at forarbejde. De lave produktionsomkostninger åbnede op for, at kunden frit kunne vælge hvad han havde lyst til, i stedet for at en arkitekt fortalte ham, hvad han havde behov for. Den opdragende konstruktion var dermed forsvundet. Et skifte der i første omgang lyder som det perfekte scenarie for kunden. Desværre har vi mennesker bare aldrig haft gavn af forkælelse.

I dag betragtes det som naturligt at inddrage brugeren i designprocessen, uanset om man sælger flødeost eller ovenlysvinduer. Brugerinddragelse og fokusgrupper har da også føjet en vigtig facet til arbejdet som designer og produktudvikler i enhver branche. Vi kan udvikle produkter der er lette at aflæse og anvende. Men ligesom mange andre dele af designerens arbejde, balancerer man hér på en knivsæg. Skal man vælge den faktisk bedste løsning, eller skal man give efter for ethvert ønske brugeren måtte have? Et sted derimellem må en dygtig designer finde den gyldne middelvej; et kompromis så at sige. Hvor opdragende kan man tillade sig at være, før kunden decideret vælger mit produkt fra?

Som velbesejlede sømænd formår de fleste danske designbrands at navigere rundt i det hav af input, de nu arbejder med. Men sandheden er, at hvor Klint, Wegner og deres samtidige lykkedes med at opdrage, danne og akademisere, er danskerne sluppet udenom de nye opdragende møbler og smidt sig i en stor, fed modulsofa.

Modulsofaen, eller flydersofaen som den oftere kaldes, er resultatet af billig produktion og brugerinddragelse når den er allerværst og er efter min mening det mest samfundsdestruktive møbel der findes. Her opløses enhver formalitet, enhver umagegøren og koncentration. Når man smider sig i den, hersker passivt kaos. Selv i daglig tale er den berygtet for at lamme os, så vi umuligt kan udrette noget efter arbejde. Det er ikke afslapning, det er dvaletilstand, og det er decideret sundhedsskadeligt.

Designere i hele verden har, nærmest i samlet trop, forsøgt at gå i en lang bue udenom det berygtede møbel. Dermed har Familien Danmark faktisk et hav af sofaer at vælge imellem, der både er æstetisk tilfredsstillende, komfortable at sidde i og til at betale. Desværre opererer den slags sofaer ofte med mere eller mindre kalkulerede underskud. De sælger ikke, men lokker folk ind i butikken, hvor de til spotpris kan få sig en stor, fed modulsofa.

Vi er sluppet afsted med den lette løsning, og det er til skade for os. Vil nogen snart komme og opdrage os?